

DÜNYA BANKASININ ULUSAL SOSYAL GÜVENLİK REFORMLARINA ETKİSİ

THE EFFECT OF THE WORLD BANK ON NATIONAL SOCIAL SECURITY REFORMS

Varol DUR*

ÖZET

Uluslararası kuruluşların çeşitli araçlarla ülkelerin ulusal politikaları üzerinde etkili oldukları bilinen bir gerçektir. Ancak bu etkinin olumlu ya da olumsuz yansımaları ve bu yansımaların hangi vadede ortaya çıkacağı üzerinde tartışılan bir konudur.

Sosyal güvenlik alanında dünya üzerinde birçok ülkenin yaşadığı reform süreçlerinde Dünya Bankasının önemli bir etkisi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. 1994 tarihli Yaşlılık Krizinin Bertaraf Edilmesi raporundan günümüze bu alanda Dünya Bankası tarafından yapılan çalışmalar ve bu çalışmalardan etkilenen ülkelerin gerçekleştirdiği reformlar bu alanı inceleyen kişiler için önemli veriler ortaya koymuştur.

Bu çalışma ile Dünya Bankası tarafından desteklenen reformlar, gene Dünya Bankası tarafından ortaya konan bir çerçeve etrafında değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: Dünya Bankası, sosyal güvenlik reformları, sosyal güvenlik reformlarının değerlendirilmesi

* Sosyal Güvenlik Uzmanı, Sosyal Güvenlik Kurumu, AB ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Ziyabey Cad. No:6 Ankara. Eposta: vdur@sgk.gov.tr, tel: 0 312 207 85 29

ABSTRACT

It is a well know truth that international organizations have influences on national policies of the states. But there is still ongoing discussion on whether these affects positive or negative and which term these influences reveal themselves.

It will not be wrong to say that World Bank has strong influence on social security reforms materialized by a large number of national states. The studies performed by World Bank on this issue since the report named Averting the Old Age Crisis (1994) until today and the reforms put into practice by the states effecting form The Bank's studies have been provided various data for the academicians who analyze this field.

In this study, the reforms supported by World Bank will be evaluated in the scope of a context produced by the Bank, as well.

Key words: The World Bank, social security reforms, evaluation of social security reforms

GİRİŞ

Sosyal güvenlik, kişilere çalışarak gelir elde etme yeteneklerini yitirdikleri dönemlerde, insana yakışır bir hayat sürdürmelerini sağlayacak biçimde en azından asgari imkânları vermeyi amaçlayan sistemlerdir. Sosyal güvenlik, bireylerin kişilik onurunun zedelenmemesi ve genel huzurlarının bozulmaması için ve mutlak yoksulluğa karşı bir güvenlik ağı vazifesi görmektedir. Bu çerçevede bireyin yaşamını sürdürmesine yardımcı olan sosyal güvenliği bir insan hakkı olarak da tanımlamak kaçınılmazdır. Aynı zamanda sosyal güvenlik ile toplumda yatay ve dikey güvenlik ağları oluşturulmaktadır. Yani sağlıklı kişilerin hasta kişileri, çalışanların emekli olanları, zenginlerin fakirleri desteklemesi sağlanmaktadır. Böylece toplumda var olan riskler sadece bu risklere maruz kalan kişilere değil, toplumun tamamına dağılmaktadır.

Tüm bu fonksiyonları yerine getirmesi bakımından toplumsal hayat içerisinde büyük önem taşıyan sosyal güvenlik sistemleri, aynı zamanda hemen hemen tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çeşitli sebeplere dayanarak reforme edilme ya da yeniden yapılandırılma çabası ile karşı karşıyadırlar. Nüfusun yaşlanması, sosyal güvenlik sistemlerinin kamu maliyesi üzerinde yarattığı yükler ya da işgücü piyasalarında yaşanan değişimler, bu reform hareketlerinin başlıca nedenleri olarak gösterilmektedir.

Bu reform hareketlerinin düşünsel ve mali açıdan en büyük destekçisinin Dünya Bankası olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Zaten dünyanın çok farklı bölgelerinde, çok farklı sosyal politika geçmişine sahip ülkelerin, sosyal güvenlik alanında benzer faaliyetlere girişmiş olması da bunun en önemli kanıtıdır.

Bu çalışma kapsamında da Dünya Bankasının, birçok ülkeyi etkileyen ve ilgilendiren bu politika transferi çalışmasının detayları ve farklı ülkeler üzerindeki etkisi değerlendirilecektir. Bu çerçevede ilk bölümde Dünya Bankasının sosyal güvenlik alanındaki temel yaklaşımı, bu yaklaşıma kaynaklık eden metinler ve araçlar incelenecektir. İkinci kısımda bu politika transferinin en rahat gözlemlenebildiği Latin Amerika, Doğu ve Orta Avrupa ile Orta Asya bölgeleri, Dünya Bankası sosyal güvenlik reform çerçevesi bakımından değerlendirilecektir.

1. Dünya Bankası ve Sosyal Güvenlik Politikaları

1.1 Dünya Bankası

DünyaBankası,II.DünyaSavaşı'nınardından1945yılındaUluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası (IBRD=International Bank for Reconstruction and Development) adıyla kurulmuş, 1947 yılında Birleşmiş Milletlerin özerk uzman kuruluşlarından biri olma özelliği kazanmıştır. Resmi internet sayfasında Dünya Bankasının misyonu fakirlik ile mücadele ve kişilere “kendilerine yardım etmeleri için yardım etmek” olarak tanımlamakta olup, 10.000'nin üzerinde çalışana sahip olan Banka, gelişmekte olan ülkeler için finansal ve teknik destek açısından hayati öneme sahip bir kaynak olarak nitelenmektedir¹.

1 <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/0,,pagePK:50004410~piPK:36602~>

Dünya Bankasına 186 tane ülke üyedir. Her üye 250 birimlik oya sahip olarak üyeliğe giriş yapmakta ve Banka sermayesindeki her bir hissesi için bir artı oya sahip olmaktadır. Bu nedenle, bankanın sermayesinin ve dolayısıyla oy hakkının %55'i, 11 ülkeye aittir. Türkiye'nin sermayedeki payı ve oy gücü %0,5 düzeyindedir. Sermayede ağırlık sahibi ülkeler Bankanın en üst yönetim organı olan İcra Direktörleri Kurulunda da ağırlığa sahiptirler².

Dünya bankasının kuruluş amacı; sayıları çoğalmış bulunan üye ülkelere, harpte yıkılmalara uğramış veya az gelişmiş ülkelerin kalkındırılması için uzun vadeli (35-50 yıllık) kredi sağlayarak yardım etmek; gelişmiş ülkelerin mali olanaklarını gelişme yolundaki ülkelere yönlendirerek dünya genelinde yaşam kalitesini arttırmak ve fakirliği azaltmaktır ve bu hedeflere ulaşmak için gelişme yolundaki ülkelere proje ve program kredileri vermektedir³. Bu çerçevede Banka, yine yoksulluk ile mücadele iddiası doğrultusunda yaşlılıkta yoksulluğun engellenmesinin sağlanması amacıyla gelişmekte olan ülkelerin, Bankanın belirlediği ilkeler doğrultusunda yürüttüğü sosyal güvenlik reform hareketleri için de destek sağlamaktadır.

1.2 Dünya Bankasının Emeklilik Reform Önerileri

1980'lerin ortalarından itibaren Dünya Bankası özellikle gelişmekte olan ülkelere ortaya çıkan sosyal sigortalar ve emeklilik sistemlerinde yeniden yapılanma ve reform çalışmalarına destek vermeye başlamıştır. Bu desteğin temel sebepleri şunlar olarak gösterilmiştir⁴;

2 <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/ORGANIZATION/BODEXT/0,,content MD K: 21429866~pagePK:64020054~piPK:64020408~theSitePK:278036,00.html>, (Erişim Tarihi: 15.04.2010)

3 İlhan Öztürk, Dünya Bankası Politikaları, Sosyal Bilimler Dergisi, 3(1), Haziran 2006, s.37, http://mpr.ub.uni-muenchen.de/335/1/MPRA_paper_335.pdf, (Erişim Tarihi: 14.04.2010)

4 World Bank, The World Bank Pension Conceptual, s.1 <http://www.apapr.ro/images/BIBLIOTECA/reforma-generalitati/bm%20conceptual%20framework.pdf>, (Erişim Tarihi: 25.04.2010)

- Küresel düzeyde nüfusun yaşlanıyor olması,
- Geleneksel aile yapısındaki değişim,
- Mevcut emeklilik sistemlerinin yürütümü ve yönetiminde ortaya çıkan zayıflıklar,
- Ulusal ve uluslararası işgücü göçü,
- İstihdamdaki istikrarda yaşanan bozulma
- Emeklilik sistemlerinin olgunlaşması

1.2.1 Yaşlanma Krizinin Bertaraf Edilmesi

Bankanın emeklilik sistemlerine ilişkin temel görüşü 1994 tarihinde yayınlanan Averting the Old Age Crisis (Yaşlanma Krizinin Bertaraf Edilmesi) isimli raporda oluşturulmuş ve bundan sonra emeklilik sistemine ilişkin reform önerilerinde bu çalışmada ifade edilen görüşler esas alınmıştır. Bu rapor, yaşlılıkta gelir güvencesine ilişkin olarak ilk kapsamlı ve küresel düzeyde analiz içeren çalışma olmuştur. Rapor, emeklilik finansmanının yeniden dağıtım, birikim ve sigorta şeklinde ifade edilen üç unsuru üzerinde durmuş ve sistemlerin yaşlılık ve bir bütün olarak ekonomi üzerindeki etkilerini değerlendirmiştir. Çalışma şu iki sorunun cevabını aramaktadır⁵;

1. Yaşlılıkta finansal güvence nasıl garanti altına alınacaktır ve bunu sağlamanın en iyi yolu nedir?
2. Sistemleri ekonomik büyümeyi destekleyecek biçimde yapılandırırken kamu ve özel sektörün rolü ne olmalıdır?

Anılan raporun temel iddiası, şu anda yaşlı nüfustan ötürü emeklilik sistemleri nedeniyle problem yaşayan ülkelere paralel olarak henüz böyle bir problemle karşı karşıya olmayan genç nüfuslu ülkelerin de yakın bir zaman diliminde, sosyal güvenlik sistemlerinde benzeri hatta daha ciddi sıkıntılar ile karşı karşıya kalacağıdır. Çünkü dünyada genel olarak, yaşam beklentisinin artma, ölüm ve doğum oranlarının azalma eğilimleri olması er ya da geç tüm ülkelerin yaşlanan nüfus nedeniyle artan bütçe yükleri ile karşılaşacaktır.

⁵ John Rust, Main Points from World Bank Report on: Averting the Old Age Crisis, 2002, s.1, gemini.econ.umd.edu/jrust/econ698s/avert_lect.pdf, (Erişim Tarihi: 18.05.2010).

Raporun bu iddiasını destekleyen en önemli tez dünya genelinde hâlihazırda en yoğun kullanılan emeklilik sisteminin dağıtım modeli olmasıdır. “Pay as you go” (PAYG) olarak bilinen bu sistemde aktif sigortalıların katkıları ile nesiller arası dayanışma yöntemi kullanılarak, yaşlı nüfus finanse edilmektedir. Dünya genelindeki yaşlanan nüfus, bir süre sonra çalışan/emekli sigortalı yani aktif/pasif dengesini pasifler lehine bozacağından, emeklilik sisteminin devamı ya aktif sigortalıların prim yüklerinin arttırılması ya da pasif sigortalılar için yapılan harcama düzeyinin azaltılması alternatiflerinden en az birisinin uygulamaya konulmasını öngörecektir. Yani rapora göre emeklilik sistemleri, temel parametrelerinde çalışan ya da emeklilerin aleyhine değişiklik yapılamadan sürdürülemezdir. Raporun üzerinde durduğu temel sorunlardan biri, emeklilik için yapılan kamu harcamalarının sürdürülemez boyutlara tırmanmış olmasıdır. Aktif/pasif oranı ile kamu harcamaları arasındaki ilişkiyi gösteren grafik artan oranlı bir eğri ortaya çıkarmakta ve aktif/pasif oranında yaşanan bozulmalar katlanarak çoğalan kamu harcamaları olarak yansımaları bulabilmektedirler⁶.

Rapor, PAYG modeli hem belli oranlarda kuşaklararası bir dayanışmayı sağlaması, hem de aynı kuşak içinde güçlü bir yeniden dağıtım mekanizmasını işletebilmesi bakımından önemsemektedir. Dolayısıyla Raporda PAYG modelinin tümüyle ortadan kaldırılması gibi bir öneri bulunmamaktadır. Bununla birlikte rapor, PAYG sistemine dayanan tek sütunlu bir yapının da sürdürülebilir olduğunu kabul etmemektedir. Dünya Bankası bunun yerine zorunlu ve gönüllü, PAYG ve fonlu sistemlerin ideal karışımından oluşacak olan çok sütunlu yapıları önermektedir. Banka, önerilen yapının tüm ülkeler için geçerli bir formül olmadığını ve ülkelerin kendi sistemlerinin ihtiyaçları doğrultusunda tasarlanması gerektiğinin altını çizmektedir⁷.

6 Emin Alper, Emeklilik Reformları: Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve Türkiye, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu, 2004, s. 1-2, <http://www.spf.boun.edu.tr/docs/discussionpaper3.pdf> (Erişim Tarihi: 19.05.2010)

7 Estelle James, Protecting the Old and Promoting Growth A Defense of Averting the Old Age Crisis, World Bank, 1996, s. 6, papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=569209, (Erişim Tarihi: 19.06.2010).

Banka 5 sütundan oluşan bir yapı tanımlamıştır. Buna göre⁸;

- **Sıfır Sütun (Zero Pillar):** Herhangi bir prim karşılığı yapılmayan, “primsiz ödemeler” niteliğindeki ödemelere işaret eden sütundur. Yerel ya da merkezi otoriteler tarafından idare ve finanse edilen yapılar çerçevesinde çalışan bu sütun, temel olarak yoksulluğun engellenmesi amacını taşımaktadır. Özellikle sosyal sigorta fayda ulaşamayan uzun dönemli kayıtdışı çalışanlar gibi kesimlerin, yaşlılıkta yoksulluk ile karşılaşma riskini azaltma hedefini gütmektedir.
- **“Zorunlu” Birinci Sütun (Mandatory First Pillar):** Tipik olarak PAYG ile yönetilen bu sütun, kişilerin emeklilik öncesi gelirleri üzerinden alınan bir prime dayanarak, yine bu gelirlerin ve primlerin miktarı doğrultusunda kişileri bir emekli aylığı kazandırmayı hedeflemektedir. Bireysel miyopluk nedeniyle uzun vadede kişilerin karşılaşılabileceği risklerin bertaraf edilmesi gayesi ile zorunlu olarak kurgulanmalıdır.
- **“Zorunlu” İkinci Sütun (Mandatory Second Pillar):** Toplanan primlerin kişisel hesaplarda değerlendirildiği fonlu sistemlere dayanır. Yatırılan primler, farklı yatırım araçları vasıtasıyla değerlendirilirler. Katkının esas alındığı bu sistem çerçevesinde gelir, primlerden elde edilen yatırım karları ile doğrudan bağlantılıdır. Meslek statüleri doğrultusunda işveren ya da sendikalar gibi meslek kuruluşlarınca oluşturulan sandıklar bu sütun tarafından kullanılır.
- **“Gönüllü” Üçüncü Sütun (Voluntary Third Pillar):** Zorunlu sütunları desteklemek gayesi ile oluşturulan ve tamamen gönüllülük esası çerçevesinde özel fon yönetim şirketlerince yönetilen sütundur. Çalışma esnasında elde edilen gelirin, emeklilikte de sürdürülebilmesi gayesini taşımaktadır.
- **Finansal Olmayan Dördüncü Sütun (Non-Financial Forth Pillar):** Ev sahibi olmaya dönük destekler ve ücretsiz sağlık hizmetleri gibi parasal olmayan bir nevi aynı katkıları içermektedir.

Yaşlanma Krizinin Bertaraf Edilmesi raporunda yalnızca sosyal sigortalar veya kamu sosyal güvenlik harcamaları üzerine inşa edilmiş tek sütunlu bir sosyal güvenlik sistemini sürdürmek mümkün olmadığı ifade edilmektedir. Düzeyi ne kadar yüksek olursa olsun, tek bir kurumun sağlayacağı sosyal güvenlik garantisi seviyesi yetersiz kalacaktır. Bu nedenle sosyal güvenlik sistemleri, iki veya üç sütunlu yapılar olarak kurgulanmalıdır. İlk sütun, sosyal adaleti sağlamaya yönelik olarak oluşturulmalı ve bireye yaşlılığında asgari bir gelir sağlama amacını taşımalıdır. Tüm nüfusu kapsayacak biçimde planlanması gereken bu sütunun primli ya da vergilere dayanan bir sistem çerçevesinde inşa edilmesi uygun olacaktır. Rapora göre böylelikle yaşlılıkta gelir güvencesi sağlanacaktır. İkinci sütun ise zorunluluk esaslı üzerine oluşturulan, sigortalının, işverenin ve hatta devletin finansmanına katıldığı ve çalışma süresince elde edilen gelirin yaşlılık döneminde de devamlılığının sağlanmasını amaçlayan bir yapı üzerine kurgulanmalıdır. Rapora göre bu yapıların özerkliği önem taşımaktadır. Üçüncü sütun, tamamen gönüllülük esasına dayanan, özel sektör tarafından yönetilen tamamlayıcı sosyal güvenlik sistemlerinden oluşmaktadır. Var olan özel sigorta kurumlarından bu amaçla yararlanılabileceği gibi, yalnızca bu amaçla yeni kurumlar oluşturulması da mümkündür. Rapora göre bu sütun ile daha yüksek ve risklerin daha etken dağıtıldığı bir sosyal güvenlik olgusu ortaya konabilecektir⁹.

Yaşlanma Krizinin Bertaraf Edilmesi Raporuna ilişkin olarak çeşitli itirazlar yükselmiş olup, bunlar temelde, Bankanın yaklaşımının makroekonomiyi fazla önemseydiği, eşitlikçi olarak kabul edilen PAYG sisteminin değiştirilmesinin sosyal adalet ilkesine aykırı olabileceği, PAYG sisteminde ortaya çıkabilecek bozulmaların politik kararlılık ile düzeltilebileceği ve yine PAYG sisteminin ekonomik riskler ile mücadele konusunda daha başarılı olabileceği iddiasıdır¹⁰. Aynı zamanda raporun ulusal gerçeklikleri dikkate almadığı ve soyut olarak geliştirilen teorik bir model olduğu da ayrıca ifade edilen bir görüş olmuştur¹¹.

9 Ayşe Peker, Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılandırılması Tartışmaları ve Çözüm Önerileri, s. 16-18, www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/teblig/97/ayse.pdf, (Erişim Tarihi: 10.06.2010).

10 James, s.1.

11 Bernd Baron von Maydell, Sosyal Reform ve Karşılaştırmalı Hukuk, s. 8 www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale117.pdf, (Erişim Tarihi: 15.06.2010)

Rapora karşı eleştiri getiren Uluslararası Çalışma Örgütü ve Uluslararası Sosyal Güvenlik Birliğine karşı Banka kendi savunan bir raporu 1996 senesinde yayınlamıştır. Raporda savunma üst paragrafta belirtilen doğrultuda dört temel başlık altında yapılmıştır.

- **Ekonomik Büyüme Etki:** Yaşlanma Krizinin Bertaraf Edilmesi Raporu, yaşlılık sistemlerinin ekonomiye etkisi üzerinde özellikle durmuştur. Yaşlanma ile birlikte çalışan nüfusun desteklediği yaşlı nüfusun artmasının kamu bütçesi üzerinde baskı yaratması ile vergiler ve primlerde yükseliş yaşanmasının kaçınılmaz olduğu raporda savunulmaktadır. Böylelikle bu artışlar, sağlık ve sosyal yardım programları gibi diğer kamu harcamaları üzerinde de bozucu etki yapacaktır. Ayrıca reform, cömert yaşlılık aylıklarının kişilerin çalışma hayatından erken çekilmelerine neden olacak bir diğer olumsuzluk olarak nitelenmektedir.
- **Eşitlikle İlgili Yansımalar:** Kâğıt üzerinde mevcut PAYG sistemleri eşitlik ilkesine dayanan sistemler gibi görünse de, Banka raporda bu görüşün doğru olmadığını savunmaktadır. Buna göre, zengin kişilerin fakir kişilere göre daha uzun yaşamaları ve daha yüksek prim ödemeleri dolayısıyla yaşlılıkta elde ettikleri gelirler daha yüksek düzeye çıkmaktadır. Aynı zamanda prime esas olmayan kazanç miktarları da yüksek gelir grubundaki kişiler için daha yüksektir. Sistemlerin bonkörlüklerini geçen zaman içerisinde zorunlu olarak kaybetmeleri nesiller arası da bir eşitsizlik yaratmaktadır.
- **Politik Manipülasyon:** Rapora yapılan eleştirilere göre mevcut sistemlerde ciddi değişikliklere gidilmeden, yaş, aylık bağlama oranı ve faydalar gibi parametrelerde yapılacak değişikliklerle sistemlerin sorunlarında aşama kaydedilebilir. Rapora göreyse, politikacıların ve vatandaşların davranışları bu değişikliklerin gereken etkiyi göstermesine müsaade edecek sorumlulukta olmayacaktır. Politikacılar, siyasi güdüler ile sistemlerin ihtiyacı olabilecek nitelikteki radikal değişimleri yerine getiremeyecekleri gibi, bireyler de fayda elde etme imkânları kısıtlandığı ölçüde kayıtdışılaşa kayacaklardır. Rapora

göre Bankanın önerdiği sistem, bireysel hesaplarına dayandığı için bireysel faydayı azamiye ulaştırma amacı doğrultusunda vatandaşlar fona yatırım yapmaya devam edeceklerdir. Bu fonların özerk ya da özel yapılar tarafından idaresi de sistemi bozucu politik müdahale alanını büyük ölçüde daraltacaktır.

- **Riskten Kaçınma ve Çeşitlendirme:** Rapora ilişkin yapılan bir diğer eleştiri, önerilen sistemin özel fonlara dayanmasının riskli bir uygulamaya olduğu yönündedir. ILO ve ISSA tarafından mevcut yapının devamı önerilirken, Raporun savunmasında esas böyle bir uygulamanın riskli olduğunun altı çizilmektedir. Rapora göre, PAYG sistemlerindeki politik belirsizlikler, emeklilik gelirine ilişkin hesaplama formülünün karmaşık olması ve emeklilik gelirinin son birkaç yıllık gelire göre hesaplandığı sistemlerde bu dönemde gelirin düşmesinin yarattığı sıkıntılar gibi riskler mevcuttur. Fonlu sistemlerde ise para piyasalarındaki dalgalanmaların yaratacağı olumsuzluklar, düşük kar oranları ve beklentiden düşük emeklilik geliri gibi riskler söz konusudur. Bununla birlikte emeklilik gibi uzun vadeli yatırımların en istikrarlı yatırımlar olduğu savunulmaktadır. Rapora göre, aynı miktarda prim ödenmesi halinde fonlu sistemlerin getirisinin, PAYG sistemlere göre daha yüksek olduğu tarihsel bir gerçektir¹².

1.2.2. Dünya Bankası Emeklilik Reform Çerçevesi

2005 tarihinde yayınlanan “21. Yüzyılda Yaşlılık Gelir Desteği: Emeklilik Sistemleri ve Reforma Uluslararası Bir Bakış” raporunda dünya üzerinde devam etmekte emeklilik sistemi reformlarının uygulanması ve değerlendirilmesi için bir çerçeve belirlenmiştir. Çerçeveye göre emeklilik alanında Banka öncülüğünde emeklilik alanında devam ettirilen çalışmaların temel hedefi ve vurgusu yaşlılıkta yoksulluktan korunmanın sağlanmasıdır.

12 James, s. 8-14

Dünya Bankası emeklilik sistemlerine ilişkin sorunlara dair ortak bir çözümün ya da basit bir reform uygulamasının bulunmadığını kabul etmektedir. Bununla birlikte Banka, kendi çalışmalarına rehberlik edebilmesi için bu Çerçeveyi kullanmaktadır. Çerçeveye göre reform çalışmaları şu üç temel kısım doğrultusunda incelenmelidir¹³;

1. Mevcut durumun ve kapasitenin analizi ve temel hedeflerin ortaya konmasını,
2. Sütun sistemi çerçevesinde ülke için uygun modelin oluşturulmasını,
3. Oluşturulan modelin birincil ve ikincil değerlendirme kriterleri çerçevesinde değerlendirilmesini.

Mevcut durumun analizi uygulanabilir reform seçeneklerinin tespitini içermektedir. Bunun için mevcut sistem, bu sistemdeki reform ihtiyaçları ve ortamın böyle bir reform çalışmasına uygun olup, olmadığının değerlendirilmesinin yapılması gerekmektedir. Böylelikle makroekonomik yapıdan, kurumsal düzenlemelere kadar geniş bir alan değerlendirilmiş olur. Bu aşamayı takiben reform çalışmasının temel hedeflerinin belirlenmesi gerekmektedir. Temel hedeflerin belirlenmesi için kamu kaynakları daha ağır risk grupları varken yaşlılarda yoksulluk için kullanılmalı mıdır?, Emeklilik sistemi ile ne kadar bir gelirin yeniden dağıtımı hedeflenmektedir?, Bu yeniden gelir dağıtımının şeffaf ve gelişmiş bir sistem olduğu nasıl belirlenecektir? ve reformun daha etkin işlemesi için ne gibi önlemler alınacaktır? gibi sorulara cevap verilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu sorulara verilecek cevaplar, yukarıda detaylı olarak anlatılan sütunlardan hangilerinin, nasıl birlikte kullanımının ilgili ülkenin ihtiyaç ve amaçlarına hizmet edeceğinin anlaşılmasını sağlayacaktır¹⁴.

Devam eden ve tamamlanan reform çalışmalarının değerlendirilmesi bakımından da Çerçeve beş adet birincil ve üç adet ikincil kıstas ortaya koymuştur. Birincil kıstaslar şunlardır¹⁵:

13 World Bank, The World, s.1.

14 A.k., s. 2.

15 A.k., s. 3-4

- **Yeterlilik (Adequacy):** Yeterli bir sistem her ülkenin kendisi için belirlenen sınırları içerisinde yaşlılıkta yoksulluğu engelleyecek minimum gelirin tüm nüfus için üretebilmenin yanında nüfusun çoğunluğu içinde yaşam boyu tüketim imkanlarını sürdürebilme imkanını sağlayabilen sistemdir.
- **Karşılabilirlik (Affordability):** Karşılabilirlik kriteri, sistemin kişilerin ve toplumun finansal kapasitesini aşan talepleri olmamasını ifade etmektedir. Ayrıca yine bu kriter kapsamında sistemin ekonomik ve sosyal yükler oluşturup, oluşturmadığı ve istenmeyen mali sonuçlar doğurup, doğurmayacağı da değerlendirilmektedir.
- **Sürdürülebilirlik (Sustainability):** Sürdürülebilir sistem mali açıdan sağlam ve kabul edilebilir varsayımlar altında görülebilir bir gelecekte bu sağlamlığını sürdürebilecek olan sistemdir.
- **Eşitlik (Equitability):** Eşit sistem geliri yaşam boyu zenginden, yaşam boyu fakire herhangi bir ilave vergilendirmeye gerek duymaksızın aktaran ve aynı gelir gruplarındaki kişiler için aynı faydaları üreten sistemlerdir.
- **Tahmin Edilebilirlik (Predictability):** Tahmin edilebilir sistem sağlam kanunlar tarafından belirlenen ve siyasi müdahalelere kapalı ve kişileri emeklilik öncesi maaş ve faizlerdeki değişimlere karşı koruyacak mekanizmalara sahip olan sistemlerdir.
- **Sağlamlık (Robustness):** Sağlam bir sistem ekonomi, yaşlanma ya da politik nedenlere dayanan büyük şoklara karşı dayanma gücüne sahip olan sistemlerdir.

Çerçeveye göre, birincil kriterler çerçevesinde yapılan çalışma ve oluşturulan sistemin kendisi değerlendirildikten sonra, ikincil kriterler doğrultusunda sistemin dışsallıkları değerlendirilmelidir. Buna göre araştırılması gereken üç temel alan bulunmaktadır¹⁶;

16 A.k., s.4

1. İşgücü piyasasındaki bozulmaların asgariye indirilmesi,
2. Tasarrufların hareketliliğine katkı sağlanması,
3. Finansal piyasaların gelişimine katkı sağlanması.

1.2.3 Emeklilik Reformları için Simülasyon Paketi

PROST olarak kısaltılan Emeklilik Reformları için Simülasyon Paketi uzun vadede emeklilik sistemleri gelir/gider dengesi, prim katkılarının miktarı ve yapılacak ödemelerin düzeyi bakımından değerlendiren bir projeksiyon sistemidir. Banka, emeklilik sistemlerinin etkilerinin orta ve uzun dönemde ortaya çıkması ve özellikle başlangıç anında fon üreten sistemlerin ilerleyen dönemlerde açık veren yapılara dönüşmesi gibi nedenlerle, emeklilik projeksiyonlarının özellikle üzerinde durmaktadır¹⁷. Bir modelleme aracı olarak PROST, özellikle gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan teknik bilgi yetersizliği karşısında, Bankanın kullandığı en önemli araçlardan biri olmaktadır. İlgili ülkede, politik ve bürokratik sahiplenmenin sağlanması için PROST ile sağlanan bilginin ikna gücü kullanılmaktadır.

PROST, çok sayıda farklı verinin ve varsayımın girilmesini takiben çalıştırılan ve emeklilik sistemlerinin ekonomi üzerindeki etkileri ile sistemlerin ekonomik ve demografik değişimlerden nasıl etkilendiğine dair tahminler yürüten bir bilgisayar programı niteliğindedir. Programın çalıştırılması ile şu soruların cevaplarına ulaşılabileceği hedeflenilmektedir¹⁸:

1. Emeklilik sisteminin gelecekteki maliyeti nedir? Sistem sürdürülebilir midir?
2. Gelecekte ne tür ve ne miktarda gelir sigortalılara sağlanacaktır?
3. Sistem farklı statüdeki kişilere eşit miktarlarda gelir sağlamakta mıdır?
4. Hükümetin sosyal güvenlik sistemine dair gelecek yükümlülüğünün miktarı nedir?

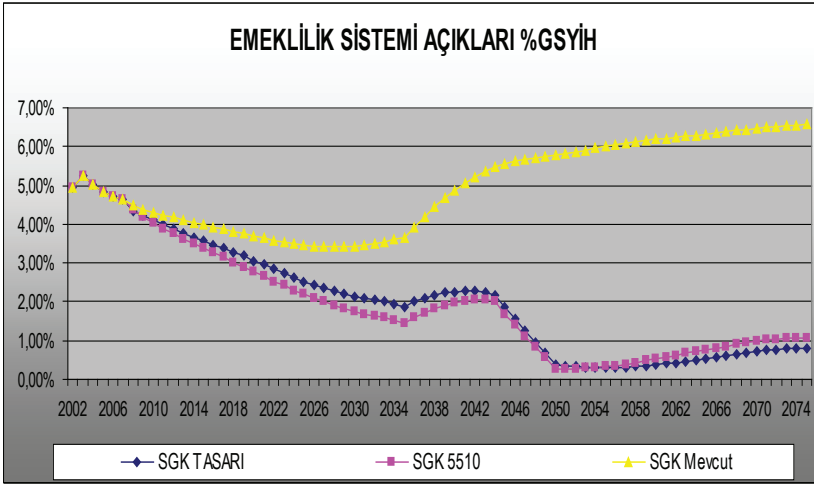
17 World Bank, Modeling Pension Reform, s.1 <http://www.apapr.ro/images/BIBLIOTECA/reformageneralitati/bm%20prost%20model.pdf> (Erişim Tarihi: 19.05.2010).

18 A.k., s.2

5. Kapsamda, hak etme koşullarında, sağlanan gelirlerde ya da diğer parametrelerde yapılacak değişikliklerin sisteme etkisi nasıl olacaktır?
6. Reform senaryoları nelerdir?

PROST'un veri setinde, nüfusa, ekonomik büyümeye, emeklilik sisteminin parametrelerine ve işgücü piyasasına dönük veriler ve varsayımlar bulunmaktadır. Çok uzun dönemli tahminler için, uzun vadede yaşanabilecek ekonomik şokların etkilerinin ortalamayı değiştirmeyeceği temel varsayımından hareket edilmektedir. Ancak PROST'un ülkelere göre ayırım gözetmeyen bir yapısının olması, programdan elde edilen çıktıların zaman zaman ulusal gerçekler ile uyuşmamasına neden olmaktadır. Türk Sosyal Güvenlik Reform sürecinde hazırlanan bir tablo aşağıda örnek olarak verilmiştir¹⁹.

Tablo 1: Türkiye'de Uzun Vadeli Emeklilik Sistemi Açıklarının Gösterir Projeksiyon

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu, 2008

19 Türk Sosyal Güvenlik Reformu çalışmaları kapsamında da PROST modeli kullanılmış olup, bu çerçevede örneği Tablo 1'de görüldüğü gibi nüfus, emeklilik sisteminin açıkları ve parametrik değişikliklerin uzun vadeli etkileri üzerine çeşitli projeksiyonlar hazırlanmıştır. Hazırlanan bu tablolar, gerek reformun kamuoyuna aktarımı, gerekse kanunlaşma sürecinde TBMM'de ilgili kanunların savunulması esnasında kullanılmışlardır (Sosyal Güvenlik Kurumu, Beyaz Kitap: Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform, 2005, s.51.).

PROST'un çalıştırılması ile elde edilen varsayımların temel başlıkları şu şekildedir²⁰:

- Beklenen yaşam süresine ilişkin tablolar da dâhil olmak üzere nüfus projeksiyonlar, nüfus piramitleri, nüfus bağımlılık oranlar vb.
- Demografik yapı, iş gücü ve istihdam, aktif ve pasiflerin sayısı, sistemin bağımlılık oranı.
- Finansal akışlar, maaşlar, emeklilik ve diğer faydalar ile emeklilik sisteminin gelir ve harcamalarına dair projeksiyonlar, emeklilik sisteminin dengesi ve borç durumu.
- Temel sistematik reform (bu başlık altında çok sütunlu sisteme geçiş ya da fonlu sisteme geçiş gibi yapısal değişimlerin etkileri değerlendirilmektedir).
- Farklı özelliklere göre belirlenecek bireylerin değişikliklerden nasıl etkileneceklerine dair projeksiyonlar.

2. Dünya Bankası Reform Önerilerinin Yansımaları

Gelişmiş ülkelerdeki sosyal güvenlik sistemleri belli bir istikrarı içinde barındırırken, özellikle Latin Amerika ve Doğu Avrupa'da birçok ülke sosyal güvenlik sistemlerinin özelleştirilmesine ilişkin adımlar atmışlardır. Bu değişimler özellikle nesiller arası dayanışmayı esas alan sistemlerden, bireysel fonları esas alan sistemlere doğru olduğu için radikal niteliktedir. Yapılan bu değişimler özellikle politik bakımından zor kararlardır. Çünkü uzun dönemlerdir yatırım yapılan ve hakkında beklenti yaratılan sistemlerin, ortadan kaldırılması sonucunu doğurmaktadır. Bu nedenle birçok akademisyen, politik karar vericilerin reform yönünde adım atmaları fikrine şüpheyle yaklaşmaktadırlar. Zaten Şili'de ortaya çıkan özelleştirme sürecinin belli bir süre marjinal bir örnek olarak kalması da bunun göstergesi olmuş, diğer Latin Amerika ülkelerinde de daha yumuşak reform hareketleri başlayana kadar özelleştirme çalışmalarının ancak otokratik rejimlerin yönetiminde gerçekleştirilebileceğine dair bir kabul ortaya çıkmıştır. 1990'ların sonu

20 World Bank, Modeling, s.3

ile birlikte, bazı Doğu Avrupa ülkeleri de bu reform hareketlerine dâhil olmuştur. Coğrafi ve kültürel açıdan oldukça farklı olan bu iki bölgede benzer nitelikte hareketlerin ortaya çıkmasının bir politika transferinin sonucu olduğunu kabul etmek gerekmektedir²¹.

2.1. Latin Amerika

Latin Amerika ve Karayipler’de reformlar 1981’de Şili’de fonlu emeklilik sisteminin kurulmasıyla başlamış ve günümüze kadar 13 bölge ülkesi benzer nitelikte reformlar yapmışlardır. Bu ülkelerdeki reformların tamamı çok sütunlu yapılara geçiş özelliği taşımakla beraber, sütunlar arasındaki denge her ülke için kendi ihtiyaçları doğrultusunda farklı biçimde şekillenmiştir²². Bu alanda yapılan reformların en radikalleri başta Şili olmak üzere bu bölge ülkelerinde gerçekleştirilmiştir²³.

Bölgede yapılan reformların bir diğer dikkate değer özelliği de Meksika hariç olmak üzere diğer ülkelerdeki sosyal güvenlik sistemine ilişkin kurumsal yapının tekleştirilmesi olmuştur²⁴. Benzer biçimde kurulan fonlu sistemlerin idaresi içinde bu sefer bölge ülkeleri arasında ortak yapılar oluşturulmuştur.

Bölgede yapılan emeklilik reformlarına Dünya Bankasının gerek mali, gerekse teknik düzeyde desteği olmuştur. Çeşitli ikrazlar kapsamında 1980’de Şili’den başlayarak, 1996’da Meksika’ya uzanan bir süreç içerisinde bölge ülkeleri, 1.703 Milyon Dolarlık kredi ve hibeler kullanmışlardır. Bu paranın tamamı zorunlu ikinci sütun emeklilik sistemlerinin kurulması amacı doğrultusunda kullanılmıştır. Bu kapsamda Meksika 604 Milyon Dolar, Arjantin 481 Milyon Dolar ve Peru 363 Milyon Dolar kaynak kullanmıştır²⁵.

21 Katharina Müller, The Making of Pension Privatization in Latin America and Eastern Europe, Pension Reform in Europe: Process and Progress, World Bank, 2003, s. 47-48

22 Robert Holzmann, Richard Hinz, Old-Age Income Support in the 21st Century, An International Perspective on Pension Systems and Reform, World Bank, 2005, s. 141, www.egm.org.tr/kutuphane/Old_Age_Income_Support_Complete.pdf (Erişim Tarihi: 10.06.2010).

23 Yusuf Bayraktutan, Mustafa Şahin, Bireysel Emeklilik Sektörünün Gelişimi ve Bilgi - Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı, Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi 2007, Cilt: II, Sayı:II Güz, s. 100, www.beykon.org/2007/Y.Bayraktutan.doc, (Erişim Tarihi: 15.06.2010)

24 Holzmann ve diğerleri., s.145.

25 Independent Evaluation Group, Pension Reform and the Development of Pension Systems, An Evaluation of World Bank Assistance, World Bank, 2006, s. 66, Inweb90.worldbank.org/OED/oeddoelib.nsf/.../asia_pensions_wp.pdf, (Erişim Tarihi: 10.06.2010).

Bölgede yapılan reformlar, Dünya Bankasının emeklilik reformlarının değerlendirilmesi için kullanılan birincil kriterler kapsamında değerlendirildiğinde şu neticelere ulaşılmıştır²⁶;

- **Yeterlilik:** Tüm çalışma yaşamlarında prim ödeme şansı bulan kişilerin için yeterli düzeyde bir gelir güvencesi sağlanmaktadır. Ancak kayıtdışılığın yaygın olması gerek kapsam, gerekse yaşlılıkta yoksulluğun engellenmesi hedefine ulaşmada en büyük engeldir. Emeklilik sisteminin tanımlanan kapsamı da bölge ülkelerinin çoğunda kısıtlı olup, bu durum reform öncesi yapılarda da benzer nitelik taşımaktadır. Kapsam bölge ülkelerinde yüzde 15 ila yüzde 80 arasında değişmektedir. Primsiz ödemeler sistemlerinin kapsamları ile farklı ülkelerdeki aynı gelir grupları arasındaki emeklilik maaşı da ciddi farklılıklar göstermektedir. Bu durum uzun vadede kamu kaynaklarının, sosyal güvenlik sistemlerinin ulaşamadığı ya da yeterli fayda sağlayamadığı kesimlerinin yoksulluğunun giderilmesi için kullanılmasına neden olacaktır.
- **Karşılabilirlik:** Yüzde 15 civarında bir primin sistemin sürdürülebilirliği için yeterli olduğu savunulmakta olup, bölge ülkelerinde prim oranları bu oran civarındadır. Reform yapan bölge ülkeleri de kendi demografik ve işgücü piyasalarını yapıları doğrultusunda primlerinde artış ya da azalışa gitmişlerdir. Ancak bölge ülkelerinin, Peru hariç, asgari bir emekli aylığı tanımlamış olması, devletler açısından uzun vadede sorunlar yaratabilecek bir alan olarak tanımlanmaktadır.
- **Sürdürülebilirlik:** Yapılan reformların neticelerini 20–40 yıl içerisinde görmenin mümkün olabileceği ifade edilmektedir. Bununla birlikte reforme edilmiş sistemlerin, reform geçirmemiş sistemlere göre çok daha sürdürülebilir olduğu Banka tarafından ileri sürülmektedir. Yapılan projeksiyonlar da bölge ülkelerinde, sosyal güvenlik sistemlerinin açıklarının çok sütunlu yapılara geçildikten sonra uzun vadede ciddi azalışlar içerisine gireceğini göstermektedir. Bununla birlikte özellikle PAYG sisteminden bireysel fonlu sistemlere geçen ülkelerin kısa vadede karşılaştıkları geçiş maliyetlerinin ekonomiler üzerinde olumsuz etki yapabileceğinin altı çizilmektedir.

26 Holzmann ve diğerleri, s. 145-149.

- **Sağlamlık:** Her ne kadar devlet dışı kuruluşlar sistemin içine dahil olsalar da yatırımların çoğunun devlet tahviline yapılması özerklik üzerinde olumsuz etki yapmaktadır. Bunun yanında 2001-2002 tarihlerinde Arjantin’de yaşanan kriz ister kamu, ister özel sektör tarafından yönetilsin tüm emeklilik sistemlerinin şiddetli ekonomik krizler karşısında ciddi tehlike içinde olduğunu göstermiştir. Takip eden süreçte 2008 tarihinde yaşanan ekonomik kriz de bu durumu doğrular nitelikte dünya ile benzer nitelikte bölge ülkelerinin emeklilik fonlarının yüzde 20’sine mal olmuştur²⁷.

2.2 Orta ve Doğu Avrupa ile Orta Asya

1990–1995 yılları arasında yaşanan siyasi ve ekonomik değişimler, tüm bölge ülkelerini önemli biçimde etkilemiştir. Sosyal güvenlik sistemi açısından bu değişimlerin yansıması, prim tabanlarının daralmasına ve sistemlerden gelir elde eden kişilerin sayılarının artması olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum mevcut tek sütunlu PAYG sistemlerinin zora düşmesine sebep olmuş ve bölge ülkeleri başta yaşlılık aylıklarının hesaplanma formülü ve yaş olmak üzere çeşitli parametrelerde değişikliğe gitmişlerdir²⁸.

Bu bölgede yapılan çalışmaların, Latin Amerika’da yapılan reformlar kadar radikal olmadığı yönünde genel bir kabul bulunmaktadır²⁹. Bununla birlikte özellikle Orta ve Doğu Avrupa’da parametrik değişiklikleri, zorunlu ikinci sütunu hayata geçirmeyi hedefleyen yapısal reformlar izlemiştir. Hâlihazırda 10 adet Orta ve Doğu Avrupa ülkesinde zorunlu ikinci sütun uygulamaları hayata geçirilmiş ve Türkiye, Çek Cumhuriyeti, Moldova, Slovenya hariç diğer ülkelerde bu alanda çalışmalara başlanmıştır. Zorunlu ikinci sütuna ilişkin çalışma yürütülmeyen ülkelerde Moldova hariç diğer üçünde ise gönüllülük esasına dayanan üçüncü sütun hayata geçirilmiştir³⁰.

27 http://www.diyih.gov.tr/files/uluslararası_kuruluslar/ilo/98.ilo/ilo_kuresel_is_ozet.doc

28 Holzmann ve diğerleri, s.150.

29 Alper, s.32.

30 Holzmann ve diğerleri, s. 152

Dünya Bankası bölgede ülkelerin zorunlu ikinci sütun uygulamalarını hayata geçirmeye dönük reform çalışmalarına mali kaynak aktarmıştır. Bu çerçevede, 1995’de Litvanya’dan, 2004’te Letonya’ya kadar olan bir süreçte kullanılan kredi ve hibe miktarı 1.115 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde Kazakistan 323 milyon Dolar, Rusya 287 milyon Dolar ve Ukrayna 147 milyon Dolar kullanmıştır. Bir bölge ülkesi olarak, Türkiye yaklaşık 200 milyon Dolarlık bir kredi kullanmış olsa da kullanım amacı itibarıyla yukarıda sayılanlardan ayrılmaktadır. Türkiye’nin kullandığı kredi “Sağlıkta Dönüşüm Projesinin” finansmanı için kullanılmıştır³¹.

Bölgede yapılan reformlar, Dünya Bankasının emeklilik reformlarının değerlendirilmesi için kullanılan birincil kriterler kapsamında değerlendirildiğinde şu neticelere ulaşılmıştır³²;

- **Yeterlilik:** Orta Avrupa ülkeleri başta olmak üzere genellikle yaşlılıkta yoksulluğa ilişkin bir koruma sağlanmaktadır. Ancak birçok Orta Asya ülkesinde yaşlılara yapılan ödemeler taban düzeyde gerçekleşmekte, enflasyona karşı bir koruma sağlamamakta ve bu nedenlere yaşlı yoksulluğunun engellenmesinde yeterli olamamaktadır. Bölge ülkelerinin bazılarında primlere oranla sağlanan faydaların yüksek düzeyde olması ileriye dönük olarak bütçe üzerinde yük oluşturabilecektir. Kapsam bakımından değerlendirildiğinde, bazı ülkelerde sosyal korumanın dışında kalan yaşlılar bulunmakla birlikte bölgedeki yaşlıların önemli bir kesimi bir şekilde gelire erişebilmektedir. Bölgede kapsam, Belarus’ta %97 ile Arnavutluk’ta %32 aralığında değişmektedir. Hemen tüm ülkelerde liberalizasyon sürecinde ortaya çıkan kayıtdışılık sorunu ve yüksek işsizlik nedeniyle kapsamda daralmalar yaşanmıştır. Bu daralmanın büyüklüğü geçiş sürecinden ne kadar etkilenildiği ile doğru orantılı olmuştur.

31 Independent Evaluation Group, s.66-67

32 Holzmann ve diğerleri, s. 157-159.

- **Karşılabilirlik:** Zorunlu sosyal güvenlik sistemleri için prim oranları bölge ülkelerinde, dünyanın diğer bölgelerine göre ciddi oranda yüksektir (ücretin yüzde 20 ila 45'i). Bölgede yürütülen reformlar kapsamında, bazı ülkelerde prim oranlarının azaltılmasına dönük çalışmalar yürütülse de özellikle çok sütunlu yapılara geçen ve bu nedenle geçiş maliyetleri ile karşı karşıya kalan ülkelerde, bu indirimler ancak uzun vadede gerçekleşebilecektir. Ancak yüksek prim oranları, bölge ülkelerinin işgücü piyasalarının ve genel olarak ekonomilerinin uluslararası rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir.
- **Sürdürülebilirlik:** Sürdürülebilirlik sorununun çözümüne ilişkin çalışmalar, PAYG sistemlerinde gerçekleştirilen ve emeklilik yaşını yükselten, güncelleme ve aylık hesaplama formüllerini değiştiren ve fonlu sistemleri hayata geçiren reformlar ile belli bir aşamaya getirilmiştir. Ancak özellikle Orta Avrupa ülkeleri hızlı yaşlanma ve düşük doğum oranı sorunlar ile yüz yüzedir. Birçok ülke yapılan çalışmalar ile çözülemeyen ya da yeni ortaya çıkan mali sorunların çözümü için yeni parametrik reformları işaret etmektedir. Bu alanda yapılabilecek en önemli değişiklik, emeklilik yaşının, hayat beklentisindeki artışa eşitlenmesi olabilecektir.
- **Sağlamlık:** Fonlu sütunların hayata geçirilmesi ile reformlar, yaşlılıkta yoksullukla mücadeleyi daha sağlam hale getirmişlerdir. Özellikle yaşlanan nüfusa sahip ülkelerde PAYG sistemlerinin tek başına yeterli güvence sağlaması beklenmemektedir. Gelişen finansal piyasalar değerlendirilen fonlar genellikle ücretlerdeki büyümeden daha yüksek oranlarda geri dönüşüm sağlamaktadır. Fakat bu durum doğal kaynaklara dayanarak büyüyen Kazakistan gibi ülkelerde geçerli olmayabilmektedir. Yine de bölge ülkelerinin gelişen piyasalarının potansiyelinden daha çok faydalanabilmek için fonlarının değerlendirme imkânlarını çeşitlendirmeleri gerekmektedir.

SONUÇ

Dünya Bankasının sosyal güvenlik alanında dünyada yapılan reformlar ve yeniden yapılandırma çalışmaları üzerinde çok büyük bir etkisi olduğunu söylemek yerinde bir tespit olacaktır. Gerek bireysel, gerekse kurumsal düzeyde yapılan birçok eleştiriye rağmen, Dünya Bankasının çok sütunlu sistemler ve bireysel fonlara dayanan yapılarla geçiş konusundaki önerileri dünyanın her bölgesindeki gelişmekte olan ülkelerce kabul edilmekte ve uygulanmaktadır.

Ancak Bankanın sosyal güvenlik alanındaki görüşlerinin farklı ülkeler tarafından kabulünün, sadece akademik ve derinlemesine bir araştırma sonrasında gerçekleştiğini söylemek de doğru olmayacaktır. Gerek IMF anlaşmalarının, gerekse Bankanın verdiği diğer kredilerinin kullanımının ön koşulu olarak, çoğu kez sosyal güvenlik alanında Bankanın önerdiklerinin uygulanması ve bu uygulamanın takibinin yapılmasının konulduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda Banka, bu ülkelerin yürüttüğü çalışmalara krediler ve hibeler ile destek vermektedir. Böylelikle, Bankanın sosyal güvenlik sistemlerinin reforme edilmesine ilişkin nedenler ve reform yöntemleri benzer nitelik taşıyor hale gelmektedir. Bu durumun gelişmekte olan ülkeler açısından neo-liberal politikaların uygulanmasının uluslararası çevrelerce zorlanmasının örneklerinden biri olarak görülebileceği birçok yazar tarafından ifade edilen bir söylem olmuştur. Bu alanda yürüyen tartışmanın sosyal politika ile ekonomi politikaları arasındaki uyum ve uyumsuzluk üzerinden daha uzun süre devam edeceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

KAYNAKÇA

Ali Güzel, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Öngörülen Reform Mevcut Sorunlara Çözüm Mü?, Çalışma ve Toplum, Sayı 4, 2005.

Ayşe Peker, Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılandırılması Tartışmaları ve Çözüm Önerileri, www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/teblig/97/ayse.pdf.

Bernd Baron von Maydell, Sosyal Reform ve Karşılaştırmalı Hukuk, www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale117.pdf.

Emin Alper, Emeklilik Reformları: Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve Türkiye, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu, 2004, <http://www.spf.boun.edu.tr/docs/discussionpaper3.pdf>.

Estelle James, Protecting the Old and Promoting Growth A Defense of Averting the Old Age Crisis, World Bank, 1996, papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=569209.

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/0,,pagePK:50004410~piPK:36602~theSitePK:29708,00.htm>

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/ORGANIZATION/BODEXT/0,,content MD K: 21429866~pagePK:64020054~piPK:64020408~theSitePK:278036,00.html>

Independent Evaluation Group, Pension Reform and the Development of Pension Systems, An Evaluation of World Bank Assistance, World Bank, 2006, s. 66, [Inweb90.worldbank.org/OED/oeddoclib.nsf/.../asia_pensions_wp.pdf](http://web90.worldbank.org/OED/oeddoclib.nsf/.../asia_pensions_wp.pdf), (Erişim Tarihi: 10.06.2010).

İlhan Öztürk, Dünya Bankası Politikaları, Sosyal Bilimler Dergisi, 3(1), Haziran 2006, http://mpira.ub.uni-muenchen.de/335/1/MPRA_paper_335.pdf.

John Rust, Main Points from World Bank Report on: Averting the Old Age Crisis, 2002, gemini.econ.umd.edu/jrust/econ698s/avert_lec.pdf.

Katharina Müller, The Making of Pension Privatization in Latin America and Eastern Europe, Pension Reform in Europe: Process and Progress, World Bank, 2003.

Mülkiyeliler Birliği, Sosyal Güvenlik Reformuna İlişkin Değerlendirme.

Robert Holzmann, Richard Hinz, Old-Age Income Support in the 21st Century, An International Perspective on Pension Systems and Reform, World Bank, 2005, www.egm.org.tr/kutuphane/Old_Age_Income_Support_Complete.pdf.

Seyhan Erdoğan, Sosyal Politikada Değişim ve Sosyal Güvenlik Reformu, Sosyal Politikada Değişim ve Sosyal Güvenlik Reformu, Mülkiye, Güz, Cilt:XXX, Sayı 252.

Sosyal Güvenlik Kurumu, Beyaz Kitap: Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform, 2005.

Sosyal Güvenlik Kurumu, Birinci Uluslararası Sosyal Güvenlik Sempozyumu El Kitabı, Ankara, 2010.

Sosyal Güvenlik Kurumu, Güvenlik Sosyal Güvenlik Reformu: Uygulama Öncesi Yeni Yaklaşım, 2007.

World Bank, The World Bank Pension Conceptual, <http://www.apapr.ro/images/BIBLIOTECA/reformageneralitati/bm%20conceptual%20framework.pdf>.

World Bank, Modeling Pension Reform, <http://www.apapr.ro/images/BIBLIOTECA/reformageneralitati/bm%20prost%20model.pdf>

www.sgk.gov.tr

Yusuf Bayraktutan, Mustafa Şahin, Bireysel Emeklilik Sektörünün Gelişimi ve Bilgi - Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı, Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi 2007, Cilt: II, Sayı:II Güz, www.beykon.org/2007/Y.Bayraktutan.doc. http://www.diyih.gov.tr/files/uluslararasi_kuruluslar/ilo/98.ilo/ilo_kuresel_is_ozet.doc